

«ژین» کا و

گوڤارا

چەند راستیەك

عبدالکریم نەدی لۆسکی

وەرگرێتێه . بەلێ دەمی من سەحکریه فی پەرتوکی من چوشتنی و سائیدا نەدیت . د . پلەج شیرکو د بێت «پشتی راوەستیانا چەنگا جیەانی هیزایان حمزە أفندی و ممدوح سلیم بەگنی و کمال فوزی ئەوی هاتیە سێدارەدان ل دیار بە کەرنی روژناما «ژین» فی ب کوردی دەرئێخست .

هەر و سائینز و نفیسێ کورد «محمد أمين زکی» بەحسی فی کوفارنی کریمیە و دیت : «روژناما «ژین» یا حەفتی ل سالا (1337 - 1919) ل سە مبولی دەستە کە کاتولازید روناکییرید کورد و هک ماموستا همزه ، ممدوح سلیم و کەمال فوزی دەرئێخست مە بەستا کوتارید و فی دفا ئاخا کوردستانی بو خودانین و فی بیت . ژمارە (32) فی ل جمادی الاول سالا 1338 - 1920 زاینی دەرکەت . بەلێ ژ ئاخفتنا فان هیزایان و سادەردکە فیت کو کوفار نە دیتە ژ بەر

روژناما «ژین» فی روژنامە کە هەفتانە ی بوو ک کوفارە کئی دەردکەفت و ژمارا ئیسکی ل روژا 7/1 ب/20 1334 رومی دە چسویە . خودانی و فی هیزا «حمزە» یە و ل چاپخانا «نجم استقبال» ل پازیری سە مبولی هاتیە چاپکرن و ل سە بەرگنی و فی هاتیە نفیسین «دینی ، ئە دەبی ، اجتماعی اقتصادی» . بەلێ هەتا بەری نەو هندی دەربارە فی کوفاری هاتیە نفیسین هەمی کە تینە شاشبون و تەحسینا .

ماموستا «جمال خەزنە دار» ل رابەری روژنامە گەری کوردی لاپەرە (24) نفیسە : روژنامە ی «ژین» فی ئە سە مبول 1919 ژین روژنامە ییکی ئە دەبی ، کومە لایەتی بوو . بە زمانی کوردی لە شاری ئە سە مبول لە لایەن «ممدوح بەگ سە لیم و کەمال نوری» دەردە چسو . ژمارە یە کئی لە سالی 1919 دا دەردە چسو . دیت ئە ف زاینە من ژ میزوی ئە دەبی کوردی یا ماموستا علاء الدین سو جادی

دهمه کی هیژا (محمد امین بوزارسلان) ئەف کوفاره کومکرو جاره کا دن ل چاپی دا و هه می گوتارین وئی توێژاندن و بهرگی ئیکئی دگه ل پینج ژمارید کوفاری ل چاپی دان د ئیک جلد دا .
 لیکۆلینه کا زانستی ژ (82) لاپه را پینک هاتی و پر مفاووج ل پیشی نفیسی یه . ئەز نهوچه ند ژ وان راستین هیژا «ئه رسه لان» ئاشکه را کرین و مژ و مورانساب سه ردا هاتی ژئی ئەداین ژ و هرا پینشکیش که م . پینشه کی ژفان پشکا یا پینک هاتی :

- ا - هایداریین گشتی د حه قی کوفارا «ژین» دا .
- 1 - زاناو خوندا یین کورد د ده سپیکا سه و سالا (20) ئی دا .
- 2 - پستی شه ری جیهانی یی پینشین .
- 3 - د پروکا کوفارا «ژین» .
- 4 - زمانئ کوفارا «ژین» .
- 5 - تپین عه ره بی .
- 6 - سه رکارو په رپر سیارین «ژین» ئی .
- 7 - نفیسکارو هوزانینت «ژین» ئی .
- 8 - «ژین» چماو چاوا هاتییه گرتن ؟
- 9 - یه ک په ره ه فوک ل هه می جیهانی :

ب - ئیدیولوژییا کوفارا «ژین» .

- 1 - میراسا خانی
- 2 - کوردیتی
- 3 - نه ل دژی گه لئین دی
- 4 - دین و وه لاتنه فینی .
- 5 - ژ فکرتین ناقه بهر نه ته وه ی دور

ح - بهرگه هئ «ژین» ئی یی سیاسی .

- 1 - کومه لئین کورد د ده سپیکا سه د سالا (20) ئی دا .
- 2 - کومه لا پینشکه تنا کوردستان ئی .
- 3 - سیاسه تا کومه لا پینشکه تنا کوردستان ئی .
- 4 - په سنئ بنکین (په رنسیپین) و یلسون .
- 5 - هیفی و ته و قه ژ ئینگلستانی .
- 6 - داخوازا ئه رمه نیان ل سه ر کوردستانی .

هندی هه می ب راستی نه که تینه به لئ هیژا د . که مال مظهر د په رتوکا خوه دا «تینگه پینتنی راستی» دا مشه به حسی ئی کوفاری کریشه و نیزیکی راستی بویه و دبیت : «ئهم کوفاره دوا ی شه ری یه که می جیهان له ئه سته مبول له چاپخانه ی - نجم استقبال - به کوردی و تورکی چاپ ده کرا .
 خاوه ن ئیمتیا زولئ پسرراوی ئه شرف هه مزه و دوا ی ئه و مه مدوح سه لیم بو . عه بدول سه ره حیم ره حمن خه لکی هه کاری ئه ندامی ده سته ی نوسه رانی بوله ژیر ناوی کوفاره که نوسراوه «دین» ، ئه دبیات ، اجتماعیات ، اقتصادیان دن بحث ئیدر تورکچه - کوردچه مجموعه در» . ئه و سه ر چاوانه ی «ژین» یان به روژنامه داناوه هه له ن .

«ژین» ئی ئه سته مبول په له زانیاری گرنکه ده رباره ی ئه ده یی کورد . به ویننه پیره میردی نه مریه که م جار «قوربانی تورزی رینگه تم» هه کی نالی له ودا بلا و کرده وه و دیر به دیر کرده به تورکی .
 وا دباره ئه وسا پیره میرد به ناوی «پیره کورد» هه وه نوسینه کانی خوی بلا ده کرده وه .

له رینگه ی «ژین» ئی ئه سته موله وه ده توانرئ تو ماری ناوی شاعیرانی کورد ده وله منه ند کرئ . ع . ره حمن هه کاری له هه مو ژماره یه کیدا شیعری پر هه ستی نه ته ویی بلا و کرده وه که تا زاده یه هه ست به نویکاری له به ره هه مه کانی دا ده کرئ . .

دیسان «ژین» به ره هه می (سیاه پوش) ناویکی بلا و کرده وه که که سمان تا ئیسته ناویمان نه بیسته وه له وه ده کا شاعیریکی وردکارو خوینده وارکی باش بویی . هه چ له راستی دور ناکه و مه وه گه ر بلیم له هه مو ئه م جیهانه پان و به رینه دا نه نها کورد شاعیری خاوه ن به هره ی وه هه ی خوی نا ناسئ ؟ پاشی د . که مال دبیت : «ژین» بو خوی سه رچاوه یه کی ره سه نه بو باسی چالاکی ده سته ی رونا کیری کورد .
 دو مایی دبیت ژماره 6 ی روژی 25 / 1 ک / 1334 له سه ر نوسراوه که ده کاته 25 / 1 ک / 1918 . به و ژمارانه دا که من دیوم وا ده رده که وئ مانگی [3 - تا - 4] ژماره ی لئ ده رچوو هه تا ژماره یه ی (15) تا (20) لاپه ره ده بو . به کوردی و تورکی چاپ ده کرا . خاوه ن ئیمتیا زولئ پسرراوه ی ئه شرف هه مزه و دوا ی ئه و مه مدوح سه لیم بو . کوفاره یکی ده وله مه نده» .

ئه فه بو هندی ده رباره ی کوفارا «ژین» هاتییه نفیسین . به لئ به ری

- 7 - كونفرانسا پاريسى وشەرىف پاشا .
- 8 - پەيماننا سېقىمى .
- 9 - كارگىرىيا تەڭگەرا رزگارنى ژ دەرى كوردستانى .
- 10 - كومهلا كوردستانى بېنىگەھ كوردستان ژى بېسەرى دەينە .

- 11 - مروف ژ ھەسەي خەلكى زوپەيا دېە .
- 12 - دوبەندى وپوشمانيا پاشين .
- 13 - دڤى كوئەم كېمابىن خوە بېين .
- د - رونىكرنا بوپەرىن مېژىن .
- 1 - شورشا كاوه

2 - تاريخا شورشا كاوه (31) ى تەباخى يە؟

3 - نەوروز سەر سال

4 - دڤى كولېگەرىن بى كرن .

5 - بەرخوھ دانا ھىزانى .

6 - بابەتىن دى .

ھ - بوپەرىن روژىن و جفاكى .

1 - فېكخستن و خەباتا فېكخستى .

2 - يەكىتى و ھەڭگرتن .

3 - رەوشا جېھلېن كورد .

4 - رەوشا كاركەرېن كورد .

5 - خەباتا خوھەندە كاران .

6 - خەباتا پېرەكېن كورد .

7 - مەڤاو گرنىگيا زانىنى .

و - خەباتا چاندىي و پېژەيى .

1 - كومهلا كورد ژ بو بەلاڤكرنا زانىنى و ھەشانان .

2 - ھەشاندىنا «مەم و زىن» ى .

3 - پېەسا «مەمى ئالان» .

4 - سى چىروك .

5 - پەڭڭىن پېشىيان .

6 - خەباتا ل سەر زمين .

7 - روپەلېن ھەلبەستان .

ز - چىروكا ڤەژاندىنا كوڤارا «ژىن»

- 1 - بەك پەرھەڤوك چاوا ڤەلتىيە؟
- 2 - دڤى كوئەم «ژىن» ى ڤەژىن .
- 3 - نە تەنى ۋەرگەراندنا تىيان .

ح - ناساندىنا چاپا نو .

1 - رىزكرنا ژمارەيان .

2 - نڤىسنا ژمارەيىن روپەلان .

3 - نڤىسنا ژپرە نوتان و تاريخان .

1 - دىروكا كوڤارا «ژىن»

كوڤارا «ژىن» د بايزا سالا 1918 ى دال ستەمبولى دەست ب دەركەتنى كرىيە . وساتى زانين كوئورگانا نەرەسمى يا كومهلا پىشكەتتا كوردستانى بوپە . «ژىن» (25) بېست و پىنج ژمارە ژى ھايتىنە ۋەشاندىن . تاريخا ژمارەيا پىشىن 1918/11/7 يە دڤى ژمارىندا ب نڤىسارەكا كورتا ب سەر نڤىسار «ئامانجا مە» سەمەدى (سەبەب) ۋەشاندىنا كوڤارى و ئامانجا وى ۋەھا ھايتە راگە ھاندىن . «ژىن» نە ژ بو دەستخستنا لشتەكا (منفعە) مادى دەردكەڤە . ئامانجا وى ، بەلاڤكرنا زانىنى يە ل سەر ژيانا كوردا دىروكى ، ھەڤى وى يى نەتەۋەي ، بېژەيا وى ۋەرەوشا وى يا جفاكى . كوژ سەد سالىن درىژ ڤردا ھايتە ئېھمالكرن .

ل گورا باۋەرىيا مە ، ئامادەكرنا جىەكى لايق ژ بو نەتەۋى كورد د جڤىنگەھا نەتەۋەيان دا . ب خەباتەكا وسا مومكن كوئاۋاى وى خەباتى ل گورا ڤامافى دەمى بيت .

ئەم تىسڭگېھىن كوئەڤ تەشەبوسا مە ، خەباتەكا پىر دژ وار داخوۋە . بەلى دەسا مە ئەڤ ۋەزىڤا گران دا سەرملى خوھ مە ب راستى ھىڤى كر كوئەم دكارن خوھ بىپىرن ئالىكارى و ھىسانىن مادى و مەعنىەۋى بىن نەتەۋى كورد . ئەۋنەتەۋى كورد كوژ بو ۋەلات و گەلى خوھ ھەر تەم ب قەبولكرنا فېداكارىن مەزترىن ھايتە ناسكرن و لىكانىن ژ خوھدى يە .

كوڤارا «ژىن» ب وى با ۋە بى ۋوب وى بىرارى ژيانا خوھ

نيزىكى سالەكى بوراندىيە. ژمارەيا وىي پاشىن، يانى يا (25) ئان دا تارىخا 1919/1/2 ئى دا دەرکەتتە.

كوفارپشتى وىي تارىخى ھاتتە گرتن وب وى ئاواي دىروكا گەلى كورد دا فەشرىيە.

ژ (25) ژمارەين «ژين» ئى (22) ژمارە (16) روپەل دەرکەتتە. ھەمى ژمارە ب قايى كارتون قابكرىيونە. گەر مروفي ھەر چار روپەلن قايىد وىي ژى ئىويكە، روپەلن وان (22) ژمارەيان دىن (20). لى بەلى دىنياتسدا ل ھەر چار روپەلن قايى نە ھاتتە نفىسين. تەنى ل روپەلن مەتنى كوفارى ھاتتە نفىسين. ژمارەين [15، 16، 25] ژى (24) روپەل دەرکەتتە. ئەو ھەرسى ژمارە ژى وەك يىن دى قابكرى يونە و دگەل روپەلن قايىن خوە (28) روپەل بونە. بەلى دواندا ژى ژمارە تەنى ل روپەلن مەتنى كوفارى ھاتتە نفىسين.

2 - سەركارو بەرپرسيارن «ژين» ئى.

خوەدى ب قى دى دەرکەتتە، دگرە بىي كارگىرىيا خوە، ب قى واستى ھەمى ھەف نەتەوھىن خوە د ئىختە مەيدانا خەبات و جوامىرى و مەردىنىي. راستانين وليكانين ژ خوەدى يە.

وساتى زانين كووى كومەلى، ژ بەر كو كومەلە كا چاندىي بويە، د كارگىرىيا كوفارا «ژين» دا تومە ھزورەك نەدىتتە. لى بەلى ئەم ب ھىسانى دكارن بىژن كوماكە كومەلە كومەلا پىشكەتتا كوردستانى بويە و كارگىرىيا راستين ژى دئەسلى خوەدا د دەستى وى كومەلندا بويە.

سەركارو بەرپرسيارى كوفارى، بەرى ھەمزەنى موسەكى بويە، ھەمزە، يەك ژ سەركارىد كومەلا پىشكەتتا كوردستانى بويە وب نافتى ھەمزەنى موسەكى ھاتتە ناسكرن. ھەمزە ولاتتە ئىفەن و نەتەو ھىنەكى كوردى تىر باوھرى و دلسوز ھەر و ھە ژى نفىسكارەكى خورت بويە. خورتيا قەلەمى وىي ژ پىشە پەيشا كوز بو «مەم و زىن» ئى نفىسىيە كفشە. ئەو پىشە پەيشا ھەم د چاپا «مەم و زىن» ئى يا 1919 ئىدا، ھەم ژى دژمارەيا «ژين» ئى يا (19) ئىدا ھاتتە وەشاندىن.

بەرپرسيارىيا ھەمزە ژ ژمارەيا پىشەن ھەتا ژمارەيا (20) ئى دوم كرىيە، ژ ژمارەيا (21) ئى ھەتا ژمارەيا (25) ئى يانى ھەتا ژمارەيا پاشين ژى مەمدوح سەلىم بويە بەرپرسيارى كوفارى. ئەف گوھارتن چما قەومىيە؟ گەلدووى پىلندا ھەمزە وەزىفە كا دى ستاندىيە لەوما مەمدوح سەلىم بويە بەرپرسيارى كوفارى؟ يان سەمەدەكى دى دوى گوھارتنىدا ھەبويە؟ د ھەقى قى شولندا «بوز نەرسەلان» دىت ئەم تىشەك نزانين و توھایدارى د دەستى مەدا تونن.

3 - نفىسكارو ھوزانين «ژين» ئى.

گەلەك نفىسكارين قەدر بلندو زانا يىن مەزن د كوفارا «ژين» دا نفىسارن رومەنگران نفىسىنە. ھن ژ وان نفىساران ب كوردىنە. ھن ژى ب تركىنە. ھەر و ھە گەلەك ھوزانند وەلاتەئىن ژى روپەلند «ژين» ئى ب ھەلبەستين خوە يىد ھىژا

چاوا كوبەرى نھوھات گوتن «ژين» ئورگانا نەرسەمى يا كومەلا پىشكەتتا كوردستانى بويە. بەلى دھەقى وىي يەكىدا د كوفارىدا تىشەك و ھەنا ھاتتە نفىسين. بەلكى ژ بەر مېرىي ئەورى ھاتتە بژارتن و نە ھاتتە نفىسين كو كوفار ئورگانا كومەلى يە.

د دەستىكا سالا 1919 ئى دا كومەلە كا چاندىي (رەوشەنبىرى) ژى ھاتتە سازكرن. ئەو كومەلە ژى پىگرتىي كومەلا پىشكەتتا كوردستانى بويە. نافتى وىي «كومەلا كورد ژوبە لافكرنا زانينى و وەشانان» بويە. چاوا ژ نافتى وىي تى زانين، ئەو كومەلە كا چاندىي بويە. بەرناما وىي كومەلى د تارىخا 1919/2/2 ئى دا و «ژين» ئىدا بەلا فوكە كا درىژ ھاتتە چاپكرن و راگە ھاندىن.

كومەلا كورد ژوبە لافكرنا زانينى و وەشانان، دوى بەرناما خوەدا راگە ھاندىيە كوز دەما سازبونا خوە پىفە كارگىرىيا كوفارا «ژين» ژى گرتتە دەستى خوە. پەيشا كومەلى ل سەر كارگىرىيا «ژين» ئى و ھە يە:

«كومەلە، كوفارا «ژين» كوز دەمە كا مەزىشە دەرکەتتە ھەتا كو

خه ملاندنه . پهك ژ هوزان و نفيكاريد كوفاري يند تمى هوزان و نفيكارى گه وړه پيرميرد بويه . پيرميرد هوزانا مارشا «نه وروزي» د «ژين» يدا ب نالې خوږ يى راستين «توفيقي» سليمانى» نفيسيه . چهند نفيسارين وي و هن هه لبه ستيد وي ب تركى د كوفاريدا ده ركه تنه .

پهك ژ نفيكارين «ژين» يى يند تمى ژى (خليل خيالى) بويه . زاناو نفيكارى گه وړه (خليل خيالى) نفيساريد خوږ ب نالې كوردى به دليسى» نفيسيه ، د وان نفيسارين خوږدا گه لك شولن ديروكي ، ميتولوسويك ، چفاكي ، زمانزاني و فله سفى گرتنه ده ستى خوږوب ناوايه كي زانبارى نه و ته هليل كرينه . نفيساريت (خليل خيالى) هه مى ب زمانى تركينه .

سهيدا كه مال فوزى ژى پهك ژ نفيكارو هوزانين «ژين» يى بويه . نفيسارو هه لبه ستين وي د نومين كودلى وي تژى نه فنا نيشتمانى بويه نفيسارو هه لبه ستين كه مال فوزى يين ناگرين ب تركينه .

نه قدره همان ره حمى هه كارى ژى پهك ژ هوزان و نفيكارين كوفاري يين تمى بويه . پرى نفيسارو هه لبه ستين وي ب كوردى نه . هه و هه پيه سا وي يا كوردى «مه مى ئالان» ژى د «ژين» يدا ده ركه تيبه وسا زانين كو نه ف پيه سا كوردى يا پيشينه .

سه ركار و بهر پسيارى كوفاري يى دوى مه مدوح سه ليم ژى پهك ژ نفيكاريد تمى بويه . وي نفيساريد خوږ يين سياسى و چفاكي ب نالې «مه مدوح سه ليم به گى» نفيسيه . نفيسارين وي هه مى ب تركينه .

عزير يامولكى ژى د «ژين» يدا گه لك نفيسارين هيژا نفيسيه . نفيسارين وي ب پرانى ل سه ديروكا ميرگه ها «بابان» يا كوردينه . يامولكى د وان نفيسارين خوږدا ميرگه ها «بابان» ژ هه ناليفه نه ناساندينه ، گه لك گوشه يين ديروكا وي ميرگه هى رون كرينه هه و هه ليكدانين نوسمانياو نيرانى ل سه ر كوردستانى ژى نائينه بهر چافان . نفيسارين يامولكى ب تركى ده ركه تنه .

لاور شيدو جيلمن سويره كي ژى روه پلن «ژين» كتاب

په يقين پيشيان يند كوردى خه ملاندينه ول سه ر وان په يقين پيشيان گه لك ناخفتنين هيژا نفيسيه ، سه ر چافان وان په يقان و سه مه دين ده ركه تنه دانه زانين .

ژ بل په يقين پيشيان ، چهند نفيسارو هه لبه ستين وان ژى د كوفاريدا هاتنه وه شاندين .

هه ورسا (احسان نوري) زانانى كورد كامران عالى بدرخان ، قازى زاده مسته فا شه وقى ، قازى زاده له تيف ، حوسپنى ديرسى ، ميرزايى جزيرى ، زاخوى و هن نفيكارو هوزانين دى ژى د كوفاريدا نفيسيه .

ژ بل نفيسارو هه لبه ستين فان هوزان و نفيكارين ژورى هن هه لبه ستين هوزانين كورد يين به رين ، وهك مه لائى جزيرى ، نه حمه دى خانى ، سياه پوش ، نالى ، حاجى قادرنى كوى و هند .

ژى د كوفاريدا هاتنه چاپكرون . مروف د كاريد بيژيت كو نه و هوزانين كوردين نه سر ژى د «ژين» يدا بونه هوزانين شهرفى ، شهوقا خوږ دانه روپه لين وى و خوږنده فانين وى .

كوفارا «ژين» ب وى ده سته كا خوږ خورت ، نيزيكي ساله كي ژيايه ، نه و نه تنى ژ ناللى سياسى نه ، لى هه ر وان ژ ناللى چفاكي ، بيژه يى و چانده يى نه ژى كوفاره كا گه لك گرنگ و هيژا بويه ، خزمه ته كا پر گه وړه ژ نه ته و هى كوردراو ژ فكررا كورديتى را ، ژ فكررا وه لاته فينى و نه ته و نه فينيا كوردارا كريبه ، هه قه كو هه ر كوردهك سه رنى خوږ ل پيشه زى خاترا وى و خاترا ده سته كا وى ب ريزادردى بته وينه (ب چه مينه) .

4 - ژين چماو چاوا هاتيه گرتن؟

وهك مه بهرنى زانى ، ژماره يا «ژين» يى يا دومه يى د روزا 1919/10/2 يدا ده ركه تيبه . پشتى وى تاريخى كوفار هاته گرتن . بهلى د هه قى سه مه دى گرتن ويدا زانينه كا به لگه يى تونده .

گه لركو قلا ژ نالى ميريشه هاتيه كوتن ، يان دناف ده سته كا

ویدا یان ژى د ناڅا کومه لا پښکته کوردستانیدا دویه نډیه ک
دهرکه تیه و ژ وى بونى کوفار هاتیه گرتن؟

ژ هه وایى کوفارنى، خاسما ژ ژماره یا دوماهى وسا تى زانین
کو دهسته کا وى د هه قى دوماندا ویدا بریادار بویه تمور وى
دهسته کى خواستیه کو سنورنى خه باتا خوه فره تر بکن. ثم د
ژماره یا (23) یدا راگه هینه ک دبین د وى راگه هینیدا هاتیه
ناشکه راکرن کو وان بریار دایه کو «ژین» تى بکن کوفاره کا
سیاسى، به لى معامله ره سمى هیژ تمام نه بویه، ژ بهر وى
یه کى ژى ژماره (23) تى دهرهنگه دهرکه تیه ژ بو کو خوه نډه فنانان
ژ بیسه بریى دهرخن وى جارنى ژى کوفار وه ک بهرنى
دهرختینه.

ب راستى ژى ژماره یا (23) تى گهه ک دهرهنگه دهرکه تیه
تاریخا ژماره یا (22) تى 1919/7/2 په. تاریخا ژماره یا (23) تى
ژى 1919/8/28 په! لى به لى دگهل وى دهرهنگیى ژى،
نه و راگه هین دنومینه کو نیه تا گارگیرین کوفارنى دوماندا وه شاندا
وى بویه. تشتى بالکیش نه وه کو کوفار، پشتى وى راگه هینى
ژى دو ژماره دیسا ل سر ئاواى بهرنى دهرکه تیه.

د ژماره یا پاشیندا ژ راگه هینه کا یالکیش دهرکه تیه. د وى
راگه هینیدا هاتیه گوتن کو د بونیا کوفارا «ژین» دا کومیته کا دوى
چونا «تعقیب» کارین کوردا ل سته مبولى هاتیه سازکون و نه و
کومیته دى کارین کوردا ییند ئیدارى، عهسکهرى و عه دلى ل
سته مبولى تعقیب بکن. نه و دوى چون ژى دى مفت
(به لامش) به، یانى کومیته تو کرنى ژ خوه دانید وان کاران نا
خوازه. ناشکه را یه کو دهسته کا خه یاته کا وه ها فره ب ده ته بهر
خوه ژ نیشکاهه و بى سه مه دى کوفارا خوه ناگريت و ده ستى خوه
ژ هه ر تشتى نا کشینه.

گه لو «ژین» ژ ئالىى میریغه هاتیه گرتن یان ژى ژ بهر
زورده ستیا میرى دهسته کا وى نه چار مایه و نه و گرتیه؟ نه ف
ئیحتمال نه دورى ئاقله. لى به لى، د هه قى قى یه کیدا د
ده ستى مه دا تو هایدارى و به لگه تونه.

سه یدا زنا ر سلوى «قدرى جمیل پاشا» د پرتوکا خوه «دوزا
کوردستان» دا دده زانین کور و ژنامین ترکی - وى ده میدا ل دژى

سهره کى کومه لا پښکته کوردستانى «شیخ عبدالقادر» هم
سهره کى شورایى دموله ته، هم ژى سهره کى کومه لا پښکته ک
کوردستانى په. حال نه و حاله کو نه ف کومه له داخوازا
سهرخوه بونا کوردستانى دکه. دقنى کو عبدالقادر یان ژ سهره کى
شورایى دموله تى، یان ژى ژ سهره کى کومه لا پښکته ک
کوردستانى نه کسه.

ل سر وى بکرو نه کیشى عبدالقادر به یانه ک دایه روژنامان و
گوتیه کو «گه لى کورد سهرخوه بون ناخوازه، موختاریه ت دخوازه»
نه ف به یانه بویه سه مه دى دهرکه تیه دویه نډى د ناڅا
کومه لا پښکته کوردستانیدا د دوماهیا وى دو به نډییدا نه ف
که سینه ژ کومه لى نه قه تیان.

ثمین عالی بدرخان (بوتان)، فرید به گ، شکرى بابان
(سلیمانیه)، فؤاد بابان (سلیمانیه)، حکمت بابان (سلیمانیه)،
د. عبدالله جودت (أریکس) د. شکرى محمد (پاخرماده ن)،
کمال فوزى (بدلیس)، اکرم جمیل پاشا (آمد)، نجم الدین
حسین (کرکوک)، مملوح سلیم (وان) و مولانا زاده رفعت.

نه ف که سه، پشتى کو ژ کومه لا پښکته کوردستانى
دهرکه تیه، کومه له کا دى ب ناڅى «کومه لا ئیکه ستنا چفاکى»
سازکرنه، کوفارا «ژین» ژى گه ریایه روژنامه و بویه نورگانا وى
کومه لا نوی.

زنا ر سلوى د هه قى قه ومینا وى بویه ریندا، وى دو به نډى و
پارچه بونى دا تو تاریخ نه نفیسینه، هه ر وه ها نه دایه زانین کو
«ژین» که نگى گه ریایه روژنامه و ژ کیزان تاریخ پیغه روژنامه کى
هاتیه وه شاندا. نه گه ر «ژین» ب راستى گه ریایه روژنامه و
روژنامه کى دهرکه تیه، دقنى کو مروى ل ژماره یین وى یین
روژنامه کى ژى ب گه ره و ژبو په یدا کرنا وان ب خه بته.

هه ر وه ها، دقنى کو مروى ب خه بته کو ته سیبت بکه که کو
نه و روژنامه چ قاسى ژیايه، که نگى و چاوا و چما هاتیه گرتن.

5 - یه کیتى و هه فگرتن: -

ژ نفیسارین «ژین» تى تیه زانین کو دهردى بى تفاقى وى

دهمی ژى د ناک کوردا دا هه بویه، هه لبه ژوی هردی ژى شولا په کیتی و هه فگرتنی دهر که تبه مه بدانی. نه و شول وی دهمی ژى شوله کا روژین بویه کو و ولاته فینین کوردا ل سهری فکرینه. نفیسکارو هوزانی هیژا «قازی زاده مستهفا شوقی» د نفیسارا خوه یا ب سهر نفیسارا ووزعیته تی نیمه کوردا د عسری حازردا کوردا دقنی په کیتی و هه فگرتنی د دو ماهیا نفیسارا خوه دا ژى وها گوتیه:

«فقهت له بوئیوه حه یفه د گهل نهو شان و شوهره تان وا به فقیری راوستن و به ته مبه لی مولکی نازیرتان له دست بدن. نلبه ته ئیوه که ساهب شهره فن، قسه ی من ده گوی ده گرن. وهرن تا زوه له بسو خاتری ئیسکی باب و بایسرمان ئیتفاق بکین و و ته نی خوشمان قوربانی مه نغه عته و ره زیله و کورسی ریاسهت نه که یین. چونکه وهقت ته نگه و دوزمن له خه لفته می ئیستفاده ده کا. . هایه - ئاله ل - فه لاه! وه ئیلا په شیمان ده بنه وه و ئیدی ده می هیچ فیده نیه.

هوزان و نفیسکار عه قودره حیم رحمی ژى ل سهر شولا په کیتی و هه فگرتنی نفیسارو هه لبه ست نفیسینه. د هه لبه ستا خوه «دهستی ته نی ده نگ ژى نایت» دا وها گوتیه:

ئهی ملله تی ساحب نیفاق

لازم ژبو ته ئیتفاق

ئیسس نه کن نه م په ک ویفاق

مه هاوییه په بیل ئیتفاق

ناقلی خوه بهر هه ف کن هه می.

★ ★ ★

وهقت، زه مان پر نازکه

بی ئیتفافی ته هلوکه

خه لقان هه می دگهل مه رکه

مه حویه تا مه بی شکه

ناقلی خوه بهر هه ف کن هه می.

★ ★ ★

شه خسیه تی با فینه دهر
په ک شه خسی شول نایت ه سهر
په ک بن، نه مینیت بی نه سهر
شولا ئومیدا مه ل سهر
ناقلی خوه بهر هه ف کن هه می.
★ ★ ★

دهست دته په ک شپی برا
هنکن ژبو خوه په ک چرا
ریا کو تاری په ژ مه را
روناهی لازم ئی سرا
ناقلی خوه بهر هه ف کن هه می
★ ★ ★

[ژین ژماره (5) روپهل 14]

6 - مه فاو گرنگیا زانینی: -

ژ کوفارا «ژین» تی زانین کو و ولاته فین و نه ته وه ئه فین کوردا وی ده می گرنگیه کا مه زن د دانه زانینی. د کوفاریدا ل سهر مه فاو گرنگیا زانینی گه له ک نفیسارو هه لبه ست هاته نفیسین. نفیسکارو هوزانین کوردا دانه زانین کونه زانینی چ قاس ته خریات د کومه لا کوردا دا تانیه مه بدانی و چاوا بویه سه مه دی پاشمانا گهل. ههر وهها کفش کرنه کو گهل کوردا مه جبوره کو ئی روشی بگوهره و خوه ب زانینی موجه هه ز بکه مه سافا ناقه برا خوه و گهلین پیشکته تی دا گره. بو نمونه: شفیق ئهرواسی د نفیسارا خوه دا «زانین د پیشیا هه می تشتانه» ژ کوردا را وها گوتیه:

«ئهی برایی مه، هون دزانن کو ئیرو عیلم و مه عارف دنیف ههر ملله ته کی دا به لاف بویه، ژ بچوک هه تا مه زیند وان هه می ژ نه حوالی دین و دنیا خوه ناگاهدارن، ژ خه بری ملله تی مه کو ئم ته نی ژ ئی نیمه تا مه زن مایه بی بههر. ژ بهر وی قاسی په

ئو فەزايلى كۆد ملەتتى مەدا ھەنە ھەمى بىفایده دېچن، بەرو
فاژى دېنە سەبەبى فەزەلەت و مەزەمەتا مە.

خايەت ئەم دیندارین، لاکین ئەحکام و کەمالاتى كۆد دینى
مە ئەمردکە ئەم نزانین، ھەتا كۆپى عەمەل بکین. وب
خايەت شەجیعین، لاکین شەجاعەتا خوە د کوشتن و خرابیا
ھەفدا سەرف دکین و ئەم زەھف سەخى نە، لى ژبو مەترىبان د
داوەتان داو ژبو رەشوەتان د دەوانداو ژبو کوچەکان د تیاترواندائو
ژبو ھەدى ئاغاو بەگە و شىخان د عیداندا، نەکو ژبو
مەنقەعەتەكى عمومى و یا ئەمرەكى دینى.

سەبەبى فان ژى ھەمى نەزانینە. ھەكى تە ئەف زانى. ئىرو
دا ژ مەرا ژى ھەمى تەشەكى لازمتر عیلمە. ریا وى ژى
خوئەندن و نقیسینە. ئەو ژى ئانجاخ ب لوخەتى مە بت. لەورا
لوخەتى پاشقە، عومرەك لازمە ھەتا كۆمرووف وى لوخەتى
بزانن، ژ ئەو پاش كۆب وى لوخەتى عیلمەكى بزانت. ئەو
ژى ژ ھەر كەسیرا مومکن نابت كورد زادە (کمال) ژى نقیسارا
خوە «ژ كوردان را ھەزىفا مە یا ئىروین» دا ھەا گوتیە: «بەك ژ
ھەزىفین مەبىن گرنگترین و پىوستىرین ئەفە كۆ ئەم
پىكانینا ھەبون و پاراستا بەختیاری و حقوقین كوردیتى و نەسلین
ھاتى تەسلىمى پشگىریا زانینى بکن. داخووزو ئامانج و ئارەزو
ئەفە كۆ ئەم جوانین كوردان بچىنین بال ھەف و فەلاکەتا
نەزانینى ژ كوردستانی بقتین. لەورا دەورا مە دەورا پشكەتنى
پە كەسین كۆ نەختەن، ل ریا پشكەتنى وان كاش دكەوب
خوەرا دېە.

كوردى زادە «E سايە» ژى و ھەلبەستا خوەدا ژ «كورمانجا
را» ل سەر گرنگیا خوەندنى ھەا نقیسە:

گەلى كوردا شورەك دكم
ھەمو كورمانج دەستەك بىن
پاشى ئەمى راحەت بكن
لاوى خوەنا خوەندش بدن
بونا مە مەكتەب لازمى
بونا مە سەنەت لازمى

بونا مە ئیمان لازمى

بونا مە نەمىز لازمى

ھەر گوندىدا مەكتەب ئەكەن

پاشى قەدرى وى فیم دكن.

ھوزان عەفدورەحیم رحىمى ژى د ھەلبەستا خوەدا
«نەزانین» ھەا ئىرشى نەزانینى كرىيە:

ئەى جەھل و نەزانین، توى دوزمن، توى خاين
زولما تەپە ھیلان ھەمى بى سەنەت و بى دین
قەھرا تەپە ویران كرى ئاھا، ھەتەنى من
كىنا تەپە بیلانە كرى جىسم و تەنى من
سەرەوت تە ژ مە ستاندىيە، بىمال و درافن
ئەم ماينە بەلنگازو فەقىر، خانە بەلالن

پەپقین پشینان: -

بەك ژ بابەتین چاندىي و بىژەي بىن كۆد كوئارا «ژین» دا
جى گرتنە، پەپقین پشینانن. نقیسكارین كۆدوى بابەتیدا
خەبابت كرنە و نقیسینە [لاورەشىدو حىلمى سوئەرەكى] بونە تشتى
كۆ بابەت دەولەمەند كرىيە و رەنگەگى زانستى داينى ئەفە كۆ وان
نقیسكاران، تەنى ب ریزكرنا پەپقین پشینان فیما خوە نە
ئانینە، لى ھەر ھەا ل سەر وان ئاخفتن ژى نقیسینە و سەمەدین
دەرگەتتا وان و بەلاقبونا وان ژى كفش كرنە لى بەل، ئاخفتن
كۆل سەر پەپقین پشینان نقیسیت گشت ب توكى بونە. دل
دخووست، ھەق ژى وسا بو كۆئە و ئاخفتن ژى ب كوردى
ھاتبونا نقیسین.

ئەو پەپقین پشینان بىن كۆ [لاورەشىد] بەرھەف كرنە
ونقیسینە، د پىنج ژمارەبىن «ژین» یدا د ژمارەبىن [3، 4، 5،
6، 7] دا دەرگەتتە. بىن كۆ [حىلمى سوئەرەكى] بەرھەف
كرنە، ئەوژى دسى ژمارەیاندا، د ژمارەبىن [14، 19،

- 5 - بلا مرووف ژنا میران به، بلا ل بهر شورو رمان به.
- 6 - بلا میرنی مرووف لاو به، بلا کراسنی مرووف چاو به.
- 7 - دنی کو بو دیماری، باف دینی کافاری -
- 8 - کو دنی بیه داماری، باف ژنی دبه باماری.
- 9 - یهک بانه، دو زوزانه.
- 10 - پرا باتمانی، مدهرسا گومهیدانی، مزگهفتا هیزانی، خراب نایی ههتا ناخر زمانتی.

خهباتا ل سهر زمانتی:

زمانتی کوردی و خهباتا ل سهر وی، د وی دهمی ژنی د بهرمانا وهلاتهفین و نهتموهفینین کورد دا مادهکا گرنگه پیکانییه. ئەف یهک ژ هن نفیسارین کوفارا «ژین» ب ناوایهکی ئەشکمراو بهرچافی کفش دبه. گرنگییا زمان و گرنگییا خهباتا ل سهر زمان و بهلافوکا «کومهلا کورد ژ بو بهلافکرنا زانینی و وهشانان» دا وها هاتیه نوماندن.

«دبیزن کو بهراتا هه و ئیستیحقاقا نهتهوهیان، هه بونا تاریخی یهو هه بونا زمانهکی و سا یه کو بهرانبهرنی جهرهیا نا دهمی به، یانی هه بونا زمانهکی و سا یه کو بهرانبهرنی جهرهیا نا دهمی به، یانی هه بونا سازگههین نهتهوهیی یه.

تهنی ئەفن کوژ مرووف را دین کاخدی هویهکی و نیشانا دهستورا کو مرووف دکاره ب وی تیکهفه وی خاننی ههق و ئەمانتی یی کو عدالهتی بهلاف دکه. یی کو ئەم ئیدعاین جاهلکی و دهرسینور بکن، دفی کو ئەم ل خوه بین مکورنی کوژ فی ئالیقه کیمایا کوردیتی مهزنه دلشینه.

د بهلافوکنی دا پاشی هاتیه راگههاندن کو تهمامکرنا فی کیمایی و داگرتنا فی فالایی نه تشتهکی بی مومکنه، ب خیرهت و خهباتی، د دمهکا نه دویژ دا مومکنه کو ئەف کیمایی بی تهمامکرن و ئەف فالایی بی داگرتن. پاشی وها گازند هاتیه کون: دشان دهماندا کو نهتموهین دی دویلی ل خهباتا خوه یا

لاورهشید، د دهسپیکنی دا دهما خهباتا خوه ل سهر پهیفین پیشیان پیشکش کریه، ناخفتهکا کورت ژنی نفیسیه، د وی ناخفتنیدا دایه زانین کو پهیفین پیشیان، ژ ئالیهکیفه تهنگا وی زمانتی کو پی هاتنه گوته دنومین، ژ ئالیهکیفه ژنی ل گورا مانهو تیداین خوه، رهوشا وی گهلی کو ئەو گوته تین بهر چالان. وی راگههاندییه کوژ بهر فی یهکی، پهیفین پیشیان گهلهک گرنگن، خامسا بین نهتموهیهکی وهک نهتموهیی کورد کو هیژ ب تهملی نه هاتییه ناسکرن. نفیسکار د دوییا ناخفتنا خوهدا دایه زانین کو وی پهیفین کو بهر ههف کرنه، ل گورا بابتهن وان کرنه چه ند پشک، وهک پشکا چفاکی، پشکا میرخاسی، پشکا بیژهیی، پشکا دیروکی.

حیلمی سونهکی ژنی د دهسپیکا نفیسنا پهیفین پیشیاندا ناخفتهکا کورت نفیسیه، رومعت و گرنگییا پهیفین پیشیان دایه زانین. وی د ناخفتنا خوهدا ل سهر پهیفان بین کوژ ئالی [لاو رهشید] هه هاتنه نفیسین، وها گوته:

ئهو پهیفین پیشیان بین کوردی بین شیرین بین کو رویهین «ژین» یا خوهشکی بین بیژهیی خهملانینه، بی گومان بالا ههر کوردی و ههر ههوهسکاری کشاندنه، ل سهر کیژان ژ وان ب ههقی لیکولان بی کرن و بی فکراندن، تی دیتن کو دینی ویدا گهلهک مهعههین نه یهکسر و گهلهک شیرهتین راستین هه شارینه. تشتی بالکش ئەوه کو ههر پهیشهک، ژ بو یوسهرهک خاتریهکا نهمرو دیروکهکا ژینداره، ههر پهفهکهکا وی قانونهکا تهبعی یه کول سهر نهجرویان هاتیه سازکرن.

نفیسکار پاشی گازند، کریه کو پهیفین پیشیان بین کوردی ب تهملی نه هاتنه بهرههفکرن، دایه زانین کو ئەو ومزیفه وهزیفا خورتانه. ئەفه چه ند نمونه:

- 1 - لهوما دنیا ئافایه، ههر کس ب ناقلی خوه شایه.
- 2 - ری بی بلا دور بی، بور بی بلا کور بی.
- 3 - کهسادی دکه فسادی.
- 4 - وهستا نهجار، رازه وهکی ههر جار، خوهدی یهکه دهری

ل سەر ئى ئاخا پىر ئانىنە دەست ب خەباتا ئاسىمانان كرنە
تشتەكى دلشېنە كو مروف هېز ب زمان و سەر راستكرنا زمان و
وئك هەلكرنا زمان خەرىك بە. لەورا زمان، دەھمى مەدەنەتتا
مروئىدا كەلرنى پېشېنە.

چاوا كومه ل بەرى نھو گوئبو، خەباتا ل سەر زمانى كوردى و
ئامادەكرنا فەرھەنگەكا نەتەوھى، پەك ژ مادىن بەرناما كومەلنى
بوھە.

كوردى بى بدلىسى ژى شولا زمانى كوردى و خەباتا ل سەر وى
گرتىە دەستى خوە. د وى بابەتېدا دو نەپسارن هېزا نەپسېنە، د
وان نەپساراندا ژ بو خەباتا ل سەر زمانى كوردى بەرنامەپەك و
رېسازەك زانستى دانېسە. وى د نەپسارا خوە پا پېشېندا شولا
ھەبونا زارىد كوردى يىن جورە - جورە گرتىە دەستى خوە و دوى
بابەتېدا وھا نەپسېسە:

گەلو مومكەنە كو زمانەكى يەكبوھى بى قەبولكرن؟ دگەل كو
ئەف شول خەباتەكا تمى و دەمەكا درىژ دخوازە ژى، وەلاما ئى
پرسى ب كورتى «بەلنى يە». ما دەم كو وسا يە، ئىجار ئەم كورد
ب چ ئاواى دكارن بىن خوەدېئى زمانەكى يەكبوھى؟ كەسنا
دناسم كو ھەبونا زارىد جورە - جورە د كوردېدا، ژ بوگېھانا ئى
ئامانجى وئك رتمەك قەبول دكن - لى ئەو دخاپن و پەرد رودا د
فكرن، زارىد جورە - جورە نە كو دېن رتم. لى ژبو زمانى مە
كانەكا پەلكرنا بى دوماھى نەو نەعمەتەكن. پەسورەكى كورېيا
ئىستېفادى بېيە، دكارە ژ زاران مەلەپىن بى دوماھى ب دەست
خوە بېخىت. پەك ژى، ئەف بوپەر نەكو تەنى دنافا مە كورداندا
ھەپە، ئەو نەتەوھىند كو خوەدېئى زمانىد تېكوزترىن و
دەولەمەندترىن دگەل كو سەد سالان دەپىن وان يىد بېزەھى ژى
ھەبون د نالفا واندا هېز ژى زارىد وسا ھەنە كو وئك بەرى
دژىن و تىن پەپىيىن. د نالفا واندا زار ھەنە كوژ ئالى پەرانىا
پەپىكان فە ژوردا ل زمانى گشتى و بېزەھى دتېرن، زار ژى ھەنە
كوژ ئالى خۇدانى زارى دېفە قەت نايىن فامكرن. لى جودايبا
زارىد مە، ھەما ژ گوھارتنا تىيان و دەنگا عىبارەتە. ل گورا ئى
پەكى، زار دكارن ل نالفا كېتلەپىد خوە ھەقى ژيانا بارىزن، لى
دگەل ئى پاراستنى ژى ئەز وسا باومر دكم كو مروف دكارە

زمانەكى يەكبوھى و بېزەھى پىكېنە كو ئەو بېھ مالى گشت.
نەپسكار د نەپسارا خوە پا دوئىدا ژى داپە زانېن كو خەباتا
ل سەر زمانى كوردى دئى كوب ئاواپەكى جدىوب
بەرپرسىارى بى مەشاندىن، ژبو كو ئەو خەبات بەردار بېھ، دئى
كو بەرى ھازرى بى كرن و بەرنامەپەكا زانستى. بى
ئامادەكرن. پاشى ل سەرگان و سەرچاھىيا زمېن (زمانى) وھا
گوئىيە: [بىنگەھوكەك ھەپە كوب ئاواپەكى گشتى ھاتىە
قەبولكرن. ئەو ژى ئەفە: زمانى راستىن و سافى ئەو زمانە كو
كېتلەپا نەخوھەندى يا وى نەتەوھى، خاسما پېرەژنېن وى بى د
پەپىن. ل گورا ئى بىنگەھوكى، ئەز ژى د خوازەم كو، ئاواو
پەپىكىن كو كېتلەپا نەخوھەندى ئەو بزارتە د تېكوزكرنا زماندا ئەو
بىنگەھ يىن گرتن. ئەو سەر چالنى و خزنەكا راستىن. ئەگەر ئەم
بكارن تىدا يىن وى سەرچاھىيا بېسەرەكەت ب دەستى خوە
بېخىن و كەرەستە كو دەستى مە دكەفە ئەم بكارن ل گورا
بىنگەھوكىن زانستى يىد دوماھى رىزو سازىكن، ئەز دكارم بى
دو دلى ئىدېما بگەم كو، ئەمى د دەمەكا كورتدا بىت خوەدېئى
زمانەكى نەپسېنى پەپىنى كودى ژ پەرى زمانىن روژەلاتىن ئىرو
بىن دەولەمەنتر بە».

نەپسكار پاشى، ل سەر رىو ئاواپىن خەباتا ل سەر زمان و
ئاواپىن ئىستېفادەكرنا ژ وان كان و سەرچاھىيان د پتېن خوە
نەپسېنە، د وى بابەتېدا بەرنامەپەك پىشكىش كرىە. پەك ژ
مادىن وى بەرنامى ژى ئەو بوپە كو، دەبونىا [كومەلا كورد ژبو
بەلافكرنا زانېنى و ھەشانان] دا كومىتەكا تمى ب نالفى «كومىتا
زمان» [دل ئەنجومەن] بى سازكرن و ئەو كومىتە سرف ل سەر
زمانى كوردى بىخەتە، وى ئاواو شىوھى خەباتا وى كومىتى ژى
دبەرناما خوەدا كفش كرىە، ئەو بەرنامە ژ نەھ مادەپىن
سەرەكى و دەھ مادەپىن شاخىن پىكھاتىە.

لى بەلنى، گەلەك مخابن كو ئەو بەرنامە ژى وئك ھەمى
خەباتىن دى يىن وى دەمى ل سەر كاخذ ماپە، وەلاتەپىتىن كورد
ژ بو پىكائىنا وى ژى مەجال و فەرسەند نە دېتە. ب راستى ئەو
بەرنامە وسا كو، ئىرو ژى مروف دكارە ب ھن گوھارتىد بچوك،
وى ژبو خەباتا ل سەر زمانى كوردى وئك بەرنامەكا ھەفدەم و

زانستی قهبول بکهو خهباتا ل سهر زمان ل گوزا وئی سهره راست بکه. وی دهی ریزمانه کا کوردی ژی ده رکه تیه. نافئی وئی «مقدمه العرفان» بویه. لی نفیسکاری وئی نه کشفه. د چند ژماره یین «ژین» یدا ده رکه تنسا وئی هاتیه راگه هاندن و ژ خونده فانانرا تهو سییه هاتیه کرن، به لی نافئی نفیسکاری وئی نه هاتیه نفیسین. ژ ئالبه کی دیفه د «ژین» یدا ئه لفه با کوردی ژی ب تیین عه ره بی هاتیه نفیسین. دوی ئه لفا بی دا ده نگید کو دزمانی کوردیدا هه نه یه کا. یه ک ب تیین عه ره بی هاتیه نوماندن و ژ بو هه ره یه کی ژ وان ژی په یفکه ک وه ک نمونه هاتیه نبشاندن. ئه و ئه لفا یه ژی د چند ژماره یین کوفاریدا ده رکه تیه.

زاهدی خه لوئا نوشین پابه ندی کرداری خوهیه تاجری ریحله ت گوزین دلناری دیناری خوهیه عاشقی دلبر حه بین دلناری دیداری خوهیه دا بزانی هه ر که سه ک بی شو به خه مخواری خوهیه
★ ★ ★ ★

بی ئه مه ل تو ژ که س مه که هیئی عه ناو هیمه تی بی خه ره ز ناکیشتن قه د که س ژ بو که س زه حمه تی که س نه هن هلگرن باری ته ئه و بی ئو جره تی گه ر چ عیسا بت ئه و ی فیک راکه ری باری خوهیه
★ ★ ★ ★

روپه لئین هه لبه ستان:

ژ بل فی هه لبه ستی، کوفاریدا چند پارچه ژ «مه م وزین» یی ژی ده رکه تنه.

یه ک ژ هه لبه ستین کو ته نی د «ژین» یدا ده رکه تنه ژی، هه لبه سته کا «سیاهپوش» نافئی وئی هه لبه ستی ژی نونه. چند مالکین هه لبه ستی ئه فن:

ئهی حه بیی قلب و روحی، ئهی قه راری جاننی من دنی چ بیتن جاره کی گه ر تو بی میه مانی من بیی ل سهر چانی م رونی، نه زه را قه لی م بی ئه ز خولامی که مته ریشم. هه ر تویی سولتانی من.
★ ★ ★ ★

قه لب و دل مه جروحنی عه نیی ئه سوهدو برهی ته نه نینه بی جاما مه یی قه د مه ره م و ده رمانی من سه د وه کی عیساو ئه فلاتون، جالینوسی حه کیم چاره یی ده ردی م نه کی بی ته، ئهی لوقمانی من.
★ ★ ★ ★

یه ک ژ هوزانین کورد یین کوب هه لبه ستین وان روپه لئین کوفارا «ژین» هاتنه خه ملاندن ژی «میهری» بویه وی د

هه ر تشت ل ئالبه کی، ئه و هه لبه ستین رومه تبلند یین کو روپه لئین کوفارا «ژین» خه ملاندنه، ب سهری خوه خزنه کا بیژهی ژ بو بیژه یا کوردی پیکتین. ژفی ئالبه مروف دکاره بیژه کو «ژین» یی باقه ک گول ژ هه لبه ستین کوردی به ره ف کریه و ژ مه را ئایه، یان ژی کانه کا جه وه ره ان ژ هه لبه ستین کوردی گرتیه و گه هانندیه ده ما مه. د روپه لئین کوفاریدا نه ته نی هه لبه ستین هوزانین وی ده می ده رکه تنه، لی هه ره ها یین هوزانین مه زن یین میژین یین وه ک: خانی، مه لایی جزیری، سیاهپوش، نالی و حاجی قادری کوی. ژی جی گرتنه. هن ژ وان هه لبه ستان، ژ بل کوفارا «ژین» دا جیه کی دیدا ده نه که تنه، ته ور به ری نه هاتنه زانین و هایا که سی ژی ژ وان تونه بویه. یه ک ژ وان هه لبه ستین وه ها، هه لبه سته کا خانی یه، ئه و هه لبه سته کا فه لسه فی یه و ته نی د «ژین» یدا ده رکه تیه. وه ک گه له ک هه لبه ستین کلاسیکی.

نافئی وئی هه لبه ستی ژی تونه، خانی، د هه ر دو پارچین پیشین یید هه لبه ستیدا وه ها دبیزه:

ههلبهسته کا خوهدا ژ نازارو سته مین بارا خوه گازند کریهه، پاشی
دایه زانین کو، ژ بهر کو نه و کورده وهها د بنی زولم و
زوردهستی دایه، لهورا نه تهوهیی کورد نه تهوهیه کی به سخواری و
سهرشکهستی په چهند مالکین ههلبهستا وی نهفن:

به تهزیی نهمن مهقسودی دیلبر تیگه پاندن بو
کهمن کوردم، بهش من دایما هدر خواری په، پهستی
حقیقهت ههپکهلی نهمللهته بینجاره، بینماره
براهو لیوو نه زمانی شیکاوه پی و سهرو دهستی
لهکن هدر کهس عه پانه حالی نیمه، تولی پی ناوی
نیفاق و بوخزی خومان کافی په بو په نیس و بو سستی

★ ★ ★ ★

نهم د کارن ژ هوزان «مەشوی» ژی فان مالکید ژیری
بنومین:

به نوری باده کهشفی زولمتهی تهقوا نهکهم، چی بکهم!
به شه مینکی وهها جارهی شهویکی وا نهکهم، چی بکهم!
لهگهل دهستی منا ریکناکهوی زناری زولفی یار
وهکو شیخ نیختیاری مهزههیی تهرسا نهکهم، چی بکهم!
له ریی شوخه دا خوم کرد به خاک. پیی پیا نه نام جاریک
دهسا خاکی هه مو عالم به سهر خوم دا نهکهم، چی بکهم!

★ ★ ★ ★

ژ هوزانین وی دهمی ژی نهم دکارن چهند مالک ژ
ههلبهسته کا [قازی زاده - مستهفا شوقی] نشان بدن.

نافی وی ههلبهستی [تهحه سوری جوانی و ته رانی وهتن] ه
هوزان، د دواییا ههلبهستییدا ل ههقی ناخا کوردستانیدا وهها
شیرهت ل کوردان کریهه:

که خاکی پاکی وی لانکه له بو نیسقانی باپیرمان
له سهر قهبری جوانان دیدهی شلییره گریانه

ته ماشای هدر قه دیداری مه که نهورو به گیانسهختی
که نهو شینا. په یادگاری قه دینی دایکی کوردانه
له دی نیرو به پی تو دهرده داره دایکی سهر شینت
به پی تو دهزکیرانت قانی چاو جوان دیده گریانه
نهوی مولکی قه دیم و مهوتنی نه جدادی پیشوته
به مهردی مه پروخینه، چون هه ریمی مولکی بابانه
به عیلم و مه عرفهت تیراو بکه فکری جوانت، تا
دهگهل شوقی ب جوته موتهفق بن مهردو مهردانه

★ ★ ★ ★

[قازی له تیف] ژی د ههلبهسته کا خوهیا ب نافی «خه زهل»
دا، ژ هوزانین کورد خوهستییه کول سهر به ژن و بالاین که چان
نه نفیسن، لی ل سهر رهوشا گهلی کورد بنفیسن.
د ههلبهستا خوهدا وهها گوتیه: -

چالی خوه نهکن، ل دورا خوه بنیرن
چهر قرینه، ههواری وان بنیرن
نیرو ههقه، ههقکی مه ل پیشه
ژ نه زمانا نایی خواری ب کیسه
چیا بلند، دهشتا فره بیژلام
نهوالا مهزن هه می تیدا بیژمان
سه رکه دین، ناخا دین بیمه ری
روژ ههقه، دیسا د کهفن بیسه ری
گش کهتنه بن لهیفتی نرم د گهرم
کهس نابیره چ پو نهول نهزم و رهزم
★ ★ ★ ★

هوزان [زاخویی] ژی بهری خوه دایه بازاریین کوردستانی و نهو
دانه بهر ره خنه یید عهقلانه زاخویی د ههلبهستا خوهدا [ژ بازاریا را]
رهوشا بازاریاو نهیرتنا وانال ژینی، ژ دهقی وان وهها سالخ دایه:
بازارینو، فینو سورنو
هون مهزنن، هون ماقولن

نامینه وسا وهکی دلی کول
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 میرو ژن و کهج همی نهزانی
 هولی نه خهریب و بیمهکانن
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 سی دوهلتهنی زالم، وه قاس هار
 تالان کرنه سهیریو دیار
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 یاسی ژ دلی خواه ههر دهرینن
 تاجا زافهرنی نه می بینن
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 روحانیا چه بییان هه فاله
 بیخیرهتی پاش نوها وه باله
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 ★ ★ ★

[حلمی سوزیهکی] زی ژبو زاروکین کوردان هه لهستهک ب
 ناڤی «بهک دهنگه» نفیسه:

نه مه نه بهگن، نه پاشانن
 نه مه گشک کهکن، گشک بزانی
 ژ دوستان را جانفیدانن
 نه مه بهلای دوشمنانن
 باڤی مه یه ههر حهفت نه زمان
 دیبا مه یه خواهشی کوردستان
 نه مه نه ولادی هه مو کوردان
 نه مه دخوازن عیلم و عیرفان
 دهرس و راستی مه هه فاله
 شور و قهلهم مه هه مه حاله
 دهر باز نایی مه هه و ساله
 ههر چی دبی گول و لاله.
 ★ ★ ★

ژبو وی به خواه تهف نادن
 ژ خواه شهرمه خواه ره حتکرن
 مللهت چ یه، چ ته با یه!
 وان چه په لا، گوهد وان مه دن!
 نه مه نه شرافن، نه مه عه یانن
 هون ره نه جیهرن، جه و یله کن
 بنه بن مه تیر بکن
 پیره کی مه بازن زیرکن
 حول و مهرجان ل گه رده کن
 لفینین گهرم گه لهک خواه شن
 مه تهف مه دن مه ره حتکرن
 فلله تنی، چ ژ مه یه
 مه بهیلن ل کیفی خواه
 ل حالنی خواه ل زهوقی خواه
 چاوا دبه برا بیه
 برا وهلات خرا بیه
 شوشا عه روق ل پیش مه به
 پیرهک و کهج ل ره قسی به
 پاشلا مه تزی زیر به
 برا شهوقه ل سهرنی مه به
 چاوا دبه وسا بیه
 برا دنیا خرا بیه.
 ★ ★ ★

هوزان [سلیمان بوتانی] زی د هه لهسته خوهیا ب ناڤی [سترانا
 کوردان] دا گوئییه:

ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 فه رزه ژ مه را تهفاق و هیمهت
 ناڤا خواهشی ل سهر مه دهرکت
 بهختی مه زی وی تهبت وهکی گول

یهك بهر هه فوك چهوا بدهست كهت:

دیقهت و ئیهتنام ئه وهك پرتوك جلد كرنه. دهما زمانى كوردی
قهدهخه كرىن و دهست ب.

وهك مه ل پيش نهوگوتسى ژ كوفارا «ژین» تهنى یهك
بهره فوك ژ شهوتاندنى و تونه بونى رزگار بویه و گه هایه دهست و
دهورا مه. ئەف بهره فوك جلد كرى بوول جیههك بو. ئەم
نزانین ئەف جلد چاوا ژ شهوتاندنى فلتیه. د هه قى رونكرنا
بهرسقا قى پرسىارى د دهستى مهدا توبه لگه و وه سیه نین -
تشتى ئەم دزانین ئەف كو ژمارى كوفارى یید قى بهره فوكى دا
ژ هندهك تاخین سته مبولى هاتیه پسته كرن. ئەو ژماره تاریخ و
جیین پسته كرنه وان وه ها نه:

شهوتاندنا پرتوك و روژنامه و كوفارى كوردی كرى. وى
خوهنده قانى «ژین» دانایه جیههكى و پارازتى به. ئەگه وى
خوهنده قانى ئه و بهره فوك فه نه شارتبا «ژین» دى بیویا وهك
«تهیرى عنقا» دى ناقى وى هه بویا، لى ئه و ب خوه تونه بویا.
تیبىنى:

ل سەر ژماره (2) دو تامخا پسته خانا سته مبولى یا هه و
تیبىن (IST) ژى تین خواندن. هه و سا ژمارى (18 - 11 -
334/). ژماره (17) هه فده تامخا (كزلتوپراك) یا ل سەر
هه ی. [كزلتوپراك ب خوه تاخه كى سته مبولى یه] ل سەر وى
تامخى ژماره (19 - 4 - 35) تین خوه نندن. ل سەر ژماره (19)
نوزده ديسا تامخا (كزلتوپراك) دگه ل ژمارى (21 - 5 - 35)
دهر كه تیه.

1 - گه له جارا هیژا بوزنه رسلان په یفا «هوزان» لجهى
هوزانقان بكار ثانیه.

2 - هه و سا هیژا بوزنه رسلان په یفا نفیسكار لجهى نفیسەر
بكار ثانیه.
ژیدەر:

ل سەر ژماره یا (20) بیست ژى تامخا (كزلتوپراك) یا هه ی
به لى تاریخا وى دهر نه كه تیه.

1 - د. بلیج شیركو - الفضية الكردية. ماضى الكرد وحاضرهم
- 1930 - مطبعة السعادة بجوار محافظة مصر ص 52.

2 - جمال خه زنه دار - رابه رى روژنامه گه رى كوردی.
1973 - دار الحرية للطباعة - مطبعة الجمهورية -
بغداد.

ل سەر ژماره (22) بیست و دو ژى تامخا (ئوسكودار)
هه یه. [ئوسكودار ژى تاخه كى سته مبولى یه]. ل سەر تامخى
ژماره یین (11 - 7 - 9/335) تین خوه نندن.

3 - د. كمال مظهر - تیگه یشتى راستى و شونى له روژنامه
نوسى كوردیدا - 1978 - چاپخانه ی كوردی زانیارى
كورد - بغداد لاپه ره.
[49 - 72, 75, 95, 153, 156, 202,
232, 233].

ل سەر ژماره یا (24) بیست و جار ژى ديسا تامخا
(كزلتوپراك) دگه ل ژماره یین (11 - 9 - 9/35) تین خوه نندن.

4 - محمد أمين زكى - خلاصة تاريخ الكرد وكوردستان - من
أقدم العصور التاريخية حتى الآن 1936 م مطبعة صلاح الدين
- بتاوين - بغداد ص 350.

گه لو ئەف ژماره ژ كیده رى راو ژ كى را هاتینه شانندن؟ ئەم
قى یه كى نزانین. ل سەر وان ژماره یان ژ بل تامخان توناف و
نیشان دهر نه كه تیه.

5 - محمد أمين بوزارسلان - ژین - جلوه - ٹيك - كانونا پاشین
1985 م ئەپساللا/ سوید.

وسا تى زانین كو ئەف بهره فوك. یا خوهنده فانه كى «ژین» ی
بویه. خوهنده قانى هه مى ژماره یین كوفارى بهره ف كرنه. ب